

Tisztelt Hallgatóság! Kedves Városvédő Barátaim!

Megtisztelő feladatomban, hogy a 30 éves Városvédő és -Szépítő Egyesület tagságát az alapítók nevében köszöntsem, hogy szóljak a kezdetekről, az újjáalakulás nehézségeiről.

Sajnos az 1934. február 4-én alakult jogelőd egyesület tagjai közül már senkit sem köszönhetünk tagjaink között. Az utolsó alapító tag Szoboszlai Istvánné Fejes Lídia néni még velünk ünnepelt a 15. évfordulón, sőt az emlékfá ültetésében is részt vett, a 20. évfordulón már csak a Szociális Otthonban találkozhattunk Vele.

Közismert, hogy Magyarországon a civil szervezetek, klubok, körök működését Rajk László belügyminiszter 1947-ben miniszteri rendelettel betiltotta. Ekkor szűnt meg jogelőd egyesületünk működési lehetősége is.

De a 60-as évektől azért alakultak működvelő egyesületek: kórusok, tánckarok, színjátszó csoportok, sportegyesületek. Ezek egy-egy vállalat, intézmény kebelében működhettek. Ilyenek voltak a MÁV, a Művelődési Ház, az ÁFESZ, és a termelőszövetkezetek amatőr sport és művészeti csoportjai.

A város szépítéséért tenni akarók a hetvenes – nyolcvanas években két helyen szerveződhattak.

Az egyik csoport szervezője Zsoldos István tanár úr volt, aki 1971-ben létrehozta a Helytörténeti Gyűjteményt a Morgóban. Néprajzi anyaggyűjtés céljából szervezett egy, Múzeum Baráti Kört. Ez természetesen nem volt bejelentve sehol. A csoport 8-10 főből állt, nagyrészt korábbi tanítványai voltak a tagok. Nagy István agrármérnök irányításával kerítést építettünk a Morgó drótkerítése helyett, és néprajzi anyagot gyűjtöttünk. Előadásokat hallgattunk meg szakképzett néprajzosoktól, így Bellon Tibor múzeum igazgatótól, Szabó István és Szabó László muzeológusoktól, Balassa István professzor Úrtól.

1982-ben Mándoki Kangur István előadását hallgattuk meg a kun nyelvről.

1982-ben bekapcsolódtunk Pálóczi Horváth András vezette terepbejárásba, 1983-ban lelkesen vettünk részt Konta falu régészeti feltárásában.

Jó ötlet volt, hogy az akkor dívó szocialista brigád mozgalmi vetélkedőket is felhasználta Zsoldos tanár úr a néprajzi anyaggyűjtéshez. Egy-egy régi tárgyi emlékért plusz pontokat lehetett kapni. Ezek a rendezvények, versenyek keltették fel az érdeklődést a helytörténeti kutatás iránt. A brigádok kezdeményezésére indult meg a három kötetes várostörténeti anyag írása. dr. Szabó Lajos, Zsoldos István, dr. Tóth Albert, dr. Pálóczi Horváth András, dr. Kis Kálmán, dr. Borók Imre írta meg 1986-87 és 88-ban ezeket a helytörténeti köteteket.

Kezdeményezésemre dr. Henkey Gyula antropológus 1984-ben elvégezte a város redemptus leszármazottainak embertani vizsgálatát, amit dr. Czeizel Endre 1990-ben genetikai vizsgálattal is kiegészített.

Érdekes kutatást indítottunk el 1984. augusztus 2-án, mikor Nánási Mihály lelkipásztorral, dr. Tóth Albert tanárral és Sass István volt távirtdász szemtanúval a város 1944-ben rekvirált harangjának kutatásába kezdtünk Szajolban. Ezt folytattuk több mint 20 évig Nagy István Zoltán barátommal, és Schönviszky Zoltán geológussal. Igaz, hogy a harangot nem találtuk meg, de rengeteg jó barátot szereztünk, és sok szép élményben volt részünk.

A városszépítészet és helytörténeti munka másik műhelye ugyanezen időben a Fekete Imre által vezetett népfrontos Honismereti Bizottság volt. De jelentős átfedés volt a két műhely között. Fekete Imre faültetési és virágosítási akciókat kezdeményezett. Elindította a városfotózási akciót 1986-ban. Papi Lajos, Papp Gyula, Karsai István, Laczka Sándor, Szabó Endre, Tóth Endre vállalkozott arra, hogy a város minden utcáját, házát még hagyományos fényképezőgéppel megörökítsék. A munka 1987-ben fejeződött be.

Szervezte 1986-ban a pacséri kirajzás 200. évfordulójára történő megemlékezést és konferenciát. Elvégezte a déli temető kataszteri felmérését, és Papi Lajossal egy, a város akkori emlékhelyeinek, képzőművészeti alkotásainak felmérését.

Visszatérő javaslata volt, hogy létesítsünk a városban egy mini-arborétumot, de sajnos nem sikerült. Talán most a csegei-gödör körüli arborétum, fa gyűjtemény jelentheti a megoldást. Jó lenne Imre emlékét, óhaját megörökítendő Róla elnevezni ezt a kis ligetet.

Fekete Imre kezdeményezése volt a Városvédő táborok működtetése és jeleseink sírjainak gondozása a temetőben.

E két azonos célú alkotó műhely összeolvadásából jöhetett létre az új Városvédő és -Szépítő Egyesület.

Egy néprajzi előadás után, 1987 januárjában dr. Szabó Lajos tanár úr, mint lelkes helytörténész vetette fel a művelődési ház nyugati kis termében, hogy ezt a sokrétű helytörténeti és város építészeti munkát jó lenne egy keretbe összefogni, és az 1934-ben alakult Városszépítő Egyesület mintájára Városvédő és -Szépítő Egyesületet alakítani. Zsoldos István, Nánási Mihály, dr. Tóth Albert, Nagy István és Balassa István etnográfus volt ott emlékeim szerint. Ez akkor nehezen kivitelezhető ötletnek tűnt. Önálló egyesületet nem lehetett alakítani a rendszerváltás előtt. Úgy gondoltuk, hogy az ötletadó dr. Szabó Lajos tapossa ki az utat és legyen ő – ha sikerül – az újjáalakuló Egyesület elnöke! A városi pártbizottságon nem fogadták lelkesen a gondolatot, de végül a Hazafias Népfront védőernyője alatt meg engedték az egyesület megalakítását. Így Fekete Imre aktív támogatásával, kezdtük meg az egyesület szervezését.

Minden városi vállalatnak, intézménynek 1987. január 30-án körlevélben küldtünk értesítést szándékunkról és kértük támogatásukat, illetve azt, hogy támogassák dolgozóik belépési szándékát az egyesületbe.

Jelentős volt a jelentkezők száma, ezért 1987. április 16-án elküldtük a belépni szándékozóknak a meghívót az 1987. április 24-én tartandó alakuló közgyűlésre.

A meghívó szerint a Hazafias Népfront Városi Bizottsága tisztelettel meghívta a címzettet a Kisújszállási Városvédő és -Szépítő Egyesület alakuló közgyűlésére, amely 1987. április 24-én (pénteken), 16 órakor a városi Tanács Dísztermében került megrendezésre.

A meghívóval együtt megküldtük az alapszabály tervezetét és a javaslatot a tisztségviselőkre.

A közgyűlés vezető elnöke Fekete Imre volt, és az alakuló gyűlésen részt vett S. Hegedűs László, a Város- és Községvédő és – Szépítő Egyesületek Szövetségének elnöke is. A vezető elnök bejelentette, hogy 45 állampolgár kérte felvételét az egyesületbe, e mellett 5 jogi személy és 94 fiatal vállalta a tagságot. Bejelentette, hogy a közgyűlésen 33 fő van jelen, 4 jogi képviselő és 67 fiatal, így összesen 104 tag, tehát a gyűlés határozatképes.

A közgyűlés elfogadta az alapszabályt és a 9 fős elnökséget. Az első elnökség tagjai voltak:

Elnök: dr. Szabó Lajos

Aelnök: dr. Ducza Lajos

Titkár: Kovács Kálmán

Gazdaságvezető: Baráthné Kárai Anikó

Tagok: Nagy Zoltán, dr. Tóth Albert, Nagy Gy. Róza, dr. Varga Zoltán, Fekete Imre

Ellenőrző Bizottság: elnök: Bana Sándor, tagok: Kiss Gábor és Galambos Tamás

Az egyesületet 1987. május 11-én jegyezték be.

Az első elnökségi ülésre 1987. május 29-én került sor.

Elfogadtuk a munkatervet, az első költségvetést, ami 22900.- Ft volt. Megalakultak a szakosztályok és megfogalmazták javaslataikat. Néhány javaslatot szeretnék ismertetni.

- A városrendezési és építészeti szakosztály turistatérkép készítését tervezte, a városrendezési terv megismerését, temetők feltérképezését, utcai virágtartók létesítését.

- A várostörténeti és honismereti szakosztály célja volt várostörténeti kiadványok készítése, terjesztése, városfotózás befejezése, emlékülés szervezése, nosztalgia járat a Kisújszállás - Kisköre vasútvonalon, várostörténeti füzetek elindítása.

- A természet és környezetvédelmi szakosztály célja: fásítás szervezése, miniarborétum létrehozása, „virágos erkélyek” akció, szelektív hulladékgyűjtés.

- Az ifjúsági szakosztály célja: Városszépítő táborok szervezése, parkgondozás, temetői sírhantok

gondozása, kiállítás a város régi épületeiről, régi fotók gyűjtése, városháza régi lámpatartójának felújítása.

- Propaganda csoport célja: Új városi képeslapok készítése, idegenforgalmi tájékoztató táblák készítése, utca és házszám táblák tervezése, készítése, a város lakóinak tájékoztatása.

A megfogalmazott feladatok egy része már az első években megvalósult, vagy elkezdődött, pl. a gőzmozdonyos nosztalgiavonat elindult 1987. július 11-én. Lezajlott a Mirhó-gát 200 éves évfordulójára rendezett konferencia dr. Tóth Albert szervezésében. Jól sikerült az első városszépítő tábor. Közben 1987 szeptemberétől dr. Szabó Lajos gimnáziumi igazgató állást vállalt Kunhegyesen, így az egyesület vezetése dr. Ducza Lajos alelnökre hárult.

Az első három év fontosabb eseményei voltak: Gaál Kálmán díjat alapítottunk a legkiválóbb városvédők kitüntetésére. 1989. június 25-én elkészült a zsidó mártírok emlékfala. Elkezdődött a második világháború kisújszállási áldozatainak összegyűjtése Ö. Tóth Lajosné és Kántor Éva közreműködésével. II. világháborús emlékmű létesítése és a város rekvirált harangjának keresésére kuratórium alakult. Elkészült a város tájékoztató térképe.

Dr. Ducza Lajos polgármesterré választása után 1990-ben új elnökség alakult.

1990-től az elnök Cs. Nagy Zoltán építész lett, az alelnöki tisztelet Nagy Gy. Róza, a titkári posztot Kovács Kálmán, a pénztárosi feladatot, pedig Kiss Endréné vállalta. 1998-tól Cs. Nagy Zoltán halála után 1999-ig Nagy Gy. Róza vállalta az egyesület vezetését. Ez alatt a két ciklus alatt lendületesen haladt a városszépítés és terveink megvalósítása. Kezdeményezésünkre visszaállította a képviselő-testület a régi városnév, visszaállították a régi utcaneveket. A Diófa utca újra Gaál Kálmán nevet viseli. Gyűjtés indult a II. világháborús emlékmű alapra. A szovjet emlékművet kivittük a déli temetőbe és 1992-ben december 20-án felállításra került a második világháborús emlékmű, Györfi Sándor és Györfi Lajos közös alkotása. Egyre több pályázatot nyújtottunk be és értünk el sikereket.

1994-ben megvásárolta a város a régi Ábri házat, tagjaink Mészárovcics Imre és Murányi Ferencné, Kis Pista bácsival az egyik szobába kemencét épített.

1995-ben kezdeményezésünkre műemlék lett a Morgó. Elindítottuk a Helytörténeti füzetek sorozatot. 1996-ban megalapítottuk a Nagykun Kisújszállásért Alapítványt dr. Vincze Sándor elnökletével. Erdőt telepítettünk a benzin kút melletti Pacséri lakótelepen. Emlékkövet állítottunk a Kálvin téren a régi fiú iskola helyén - Czobor Sándor alkotását – a magyar iskoláztatás ezer éves évfordulóján.

1997-ben megemlékeztünk az Egyesület 10 éves fennállóságáról, a 85 éves Kiss Tamás költőnek Gaál Kálmán- díjat adományoztunk.

1998. Az 1848-as szabadságharc jegyében telt el, Emléktáblát avattunk a 48-as Olvasókör falán. Aktív közreműködői voltunk az Európa-napi rendezvényeknek.

1999. áprilisában újra elnökséget választottunk. Az elnöki teendőket dr. Ducza Lajos, az alelnökét Nagy Gy. Róza, a titkárit Ponyokai Bálint látta el a következő négy évben.

Ez évben avattuk fel a Kossuth Illéssy kaput az Illéssy utca 52. számú ház előtt. A déli temető bejáratánál felállított oszloppárral az 1739-es pestisjárványra emlékeztünk. Az emlékoszlopot Nagy István Zoltán kuratóriumi tag faragta.

2000-ben a millennium évében a vízmű dolgozói felújították az Illéssy sírkertet, részt vettünk a 100 éves városháza ünnepségének szervezésében. Tóth Tünde megfestette Gaál Kálmán polgármester portréját, melyet a kistanács teremben helyeztünk el, amit azóta, Gaál Kálmán teremnek hívunk.

2001-ben felavattuk a Marjalaki emlékhelyet és Ö. Tóth Lajosné tagunk javaslatára újkori kunkapitányt választottunk. Ugyan ezen évben az egyesület megfestette Illéssy Sándor szabadsághős portréját Tóth Tündével. De közreműködésünkkel az Illéssy Sándor Szakközép- és Szakiskolában felavatták az iskola névadójának mellszobrát is. Emléktáblát állítottunk Nagy Imre költőnek, Pallagi Gyula gimnáziumi igazgatónak. Papi Lajos és Boncz Lajos helyreállították a városháza sarkait díszítő régi mintázatú lámpa konzolokat.

2002-ben ünnepeltük Egyesületünk fennállásának 15. évfordulóját. Emlékfát ültettünk a városháza parkban. Egyesületünk munkáját Pro Urbe Díjjal ismerte el az Önkormányzat. Petkovics doktor

emlékére emléktáblát avattunk.

2003. február 27-én került sor közgyűlésen az elnökség megújulására. Elnöknek Tatár Zoltánt, a kommunális üzem igazgatóját választottuk, alelnöknek Nagy Lajos tanár urat, titkár Nagy Gy. Róza nyugdíjas tanárnő lett. Dr. Ducza Lajos tiszteletbeli elnöki címet kapott. Elnökségi tagok lettek: Mészárovcics Imre, dr. Kosztyu Jánosné, Papi Lajos, Rácz Jánosné, és Fekete Imréné. Póttagok: Rácz Szilvia és Kása Attila. Ellenőrző bizottság elnöke: Vitosné Veres Julianna, tagok: Kása Imréné és Kiss Endréné.

Az új elnökség 91 taggal készült a XXIII. Országos Találkozó megszervezésére. A Kossuth Lajos utca 9 szám alatt már irodával is rendelkezünk. Helyreállítottuk a debreceni köztemetőben Nagy Imre síremlékét, utoljára találkoztunk Kiss Tamással. Illéssy János mellszobrát dr. Szabó Lajos alapító elnökünk avatta fel, utolsó közszerepléseként.

2004-ben eredményesen bonyolítottuk le Karcaggal és Túrkevével a XXIII. Országos Találkozót.

2005-ben Zsoldos Istvánnak emléktáblát állítottunk, városi képeslapokat készítettünk.

2006-ban Kiss Tamás költő házát jelöltük meg emléktáblával. Folyt a gyűjtés a Kossuth szobor elkészítéséhez.

2007-ben a közgyűléses megújítottuk az elnökséget. Az egyesület elnöke Tatár Zoltán maradt, az alelnöki tisztséget Nagy Lajos, a titkárit Nagy Gy. Róza látja el továbbra is. Elnökségi tagok: dr. Ducza Lajos, Fekete Imréné (pénztáros), Kása Attila, Szűcsné Nagy Zita, Pap Andrea és Tóth Tünde; póttagok Ari Géza és Papi Lajos. Az ellenőrző bizottság tagjai is megmaradtak: Vitosné Veres Julianna, Kása Imréné és Kiss Endréné. Említésre méltó, hogy március 15-én felavattuk Kossuth Lajos kormányzónak, a város díszpolgárának szobrát.

Úgy érzem, hogy 20 év történetéről megemlékezve már túl is léptem a számomra adott feladatot. Megállapítom, hogy az 1987-ben létrehozott egyesületünk várakozáson felül teljesített. Olyan alkotások létrehozásában működünk közre, amelyek meghatározók a városkép kialakításában. Az Egyesület szellemi kisugárzása is nagy, tagjaink számtalan kiadvány elkészítésével alakították a város szellemi arculatát.

Az utóbbi tíz év eredménye, amelyről elnökünk készül beszámolni, pedig bármelyik társegyesület számára példaértékű lehet. Az egyesület motorjai elnökünk, alelnökünk, titkáraink olyan önfeláldozó munkát végeztek, ami bármilyen elismerést megérdemelne. Az elnökséggel való együttműködés szintén kulcsa volt elért eredményeinknek. Köszönet illeti tagságunk összetartását, aktivitását.

E különleges alkalommal, kegyelettel és tisztelettel kell emlékeznünk azon tagjainkra, akik már nincsenek közöttünk, de társaink voltak az elmúlt 30 év időszakában, eredményeinket nekik is köszönhetjük; dr. Szabó Lajosnak, Fekete Imrének, Zsoldos Istvánnak, Papp Gyulának és társaiknak. A mai napon, a megalakulás 30. évfordulóján köszönetet mondok minden közreműködő tagjainknak, és az eredményes munkához hitet, erőt és jó egészséget kívánok, és további sikereket szeretett városunk szépítésében.

Ducza Lajos